

- словесне малювання та «екранізація» прочитаного;
- складання творчих переказів;
- добір римованих слів, доповнення рядків віршів;
- складання «Сенкана», «Кубування», «Гронування» та ін. [6, с. 116].

На уроках літературного читання доцільно пропонувати учням завдання і вправи, які передбачають розвиток уяви, уміння фантазувати, спостережливості, здатності побачити незвичайне у звичайному, здатності до висування гіпотез, оригінальних ідей, до винахідництва, дослідницької діяльності, уміння аналізувати, інтегрувати та синтезувати інформацію, асоціативного й образного мислення, емоційної чутливості, допитливості, пізнавального інтересу, наполегливості та ін. [3, с. 4].

Отже, розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках літературного читання є одним з головних завдань сучасної української школи і цілеспрямованим процесом, який здійснюється у спеціально створеному освітньому середовищі, за допомогою педагогічного впливу і застосування системи завдань. Ефективність формування і розвитку творчої особистості, її індивідуальних здібностей і таланту залежить від дотримання компетентнісного, діяльнісного та особистісного підходу до організації освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Барко В.І. Як визначити творчі здібності дитини? / В.І.Барко, А.М.Тютюнников. – К., 1991. – 265 с.
2. Білоус В. С. Інтеграція університетської науки у світовий інформаційний простір / В. С. Білоус, Н. І. Лазаренко, А. М. Коломієць // Вісник Книжкової палати. – 2017. – №3. – С.19-23.
3. Болдирева Л.М. Розвиток творчих здібностей учнів початкових класів на уроках української мови та літературного читання / Л. Болдирева // Початкова школа. – 2013. – № 4. – С. 5.
4. Лазаренко Н. І., Коломієць А. М., Клименко А. О. Симбіоз методологічних підходів до розвитку освіти в умовах інформаційного суспільства. Наука і освіта, №4, с. 107-112, 2017. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-4-18>.
5. Родюк Н.Ю. Формування україномовної соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів / Н.Ю. Родюк // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Старобільськ, 2018. – № 3 (137) квітень. – С. 234-240.
6. Сисоєва С.О. Творчий розвиток учнів у контексті особистісно орієнтованого навчання / С.Сисоєва // Гуманітарні науки. – 2001. – № 1. – С. 110-118.
7. Слободянюк Н.Ю. Діловодство та управлінська документація : навч. посібник / Н.Ю. Слободянюк. – Вінниця : ВНТУ, 2004. – 79 с.
8. Технології творчого розвитку молодших школярів на уроках галузі «Мови та літератури» : Інформаційне видання для здобувачів ступеня вищої освіти магістра / Укл. І.М.Лапшина, Н.Ю.Родюк. – Вінниця : ВДПУ, 2018. – 60 с.
9. Явоненко М. В. Методика підготовки школярів до літературно-творчої діяльності / М. Явоненко // Початкова школа. – 2005. – № 5. – С. 15-18.
10. Holiuk, O., Pakhalchuk, N., Rodiuk, N., Demchenko, O., & Kit, G. CRITERIA AND INDICATORS OF FORMATION OF HUMANISTIC AND VALUE ATTITUDE OF PRIMARY SCHOOLCHILDREN TOWARDS THEMSELVES //Proceedings of the International Scientific Conference. Volume III. – 2020. – T. 198. – С. 198-211.

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ШЕСТИРІЧНИХ УЧНІВ

Ірина Мельник, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: К.Л.Крутій, доктор педагогічних наук, професор

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF ELEMENTARY SCHOOL AS A FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF SIX-YEAR STUDENTS

Irina Melnik, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті досліджено теоретичні питання створення освітнього середовища початкової школи. Розкрито роль та методичну цінність освітнього

середовища як чинника розвитку шестирічних учнів. Визначено вплив освітнього середовища та його потенційні можливості на розвиток усіх суб'єктів освітнього процесу.

Ключові слова: діти шестирічного віку, освітнє середовище, початкова школа.

Annotation. *The article explores the theoretical issues of creating a primary school educational environment. The role and methodological value of the educational environment as a factor of development of six-year students is revealed. The influence of the educational environment and its potentials on the development of all subjects of the educational process has been determined.*

Key words: *children of six years of age, educational environment, elementary school.*

В українському освітянському полі загострився інтерес до питань, пов'язаних із феноменом дитинства як значущого та самоцінного періоду життя, а також до освітнього середовища як чинника, від якого багато в чому залежить доля кожної дитини. Парадигми, наукові концепції й підходи, пов'язані з реалізацією розвивального потенціалу освітнього середовища, затребувані новою українською школою (НУШ).

Формування сучасного освітнього середовища будується на принципово новому підґрунті основі - багатовимірному розуміння життя і супроводжується створенням і удосконаленням різноманітних освітніх систем.

Реальні процеси гуманізації, викликані знайомством педагогів із особистісно-орієнтованим та індивідуально-орієнтованим підходами, створюють потенційні можливості для переходу від навчання і виховання всіх до роботи з кожним, із формування соціально-ціннісного ставлення вихованця до довкілля і до самого себе, до розширення реалізації його індивідуальних можливостей. Загальний розвиток дитини розглядається в науковій літературі як один із аспектів проблеми динаміки людини й описується за допомогою різних понять. Центральне серед них - розвиток. Воно трактується по-різному як у вітчизняній літературі, так і в зарубіжній. Основним змістом і результатом розвитку дитини в науці визнається її становлення як суб'єкта - спочатку психічної діяльності й окремих дій, а потім - суспільної поведінки, спілкування, життя в цілому (О. М. Леонт'єв та ін.).

Під розвитком дитини в науковій літературі зазвичай розуміються еволюційні зміни: як кількісні (зростання, дозрівання, старіння), так і якісні (удосконалення, зміна). Розвиток виражається в тому, що дитина набуває здатності діяти, існувати ефективніше, ніж раніше.

Свого часу відома італійська педагогиня Марія Монтессорі писала, що виховують не тільки батьки і вихователь, але й середовище, організоване в найбільш вигідний спосіб. Саме *М. Монтессорі назвала середовище «третім вихователем».*

На жаль, освітнє середовище, яке створюється для дітей шестирічного віку в умовах НУШ, не завжди відповідає сучасним завданням розвитку дитини.

На наш погляд, недостатньо уваги приділяється саме молодшому шкільному віку, який є унікальним і надзвичайно значущим періодом становлення особистості й загального розвитку дитини. Тому питання про освітнє середовище, його створення, компоненти, характеристики є актуальним.

У теоретичному плані наше дослідження спирається на фундаментальні психолого-педагогічні концепції розвитку особистості (Б. Г. Анан'єв, С. Л. Рубінштейн та ін.), наукові уявлення про структуру та значення її потреб (А. Маслоу та ін.); на ідею високої значущості діяльності (Л.С.Виготський, О.М.Леонт'єв, А.В.Петровський та ін.) в розвитку дитини; на характеристику психолого-педагогічних особливостей молодших школярів (Л. І. Божович, Д. Б. Ельконін та ін.); на дослідження феномену розвивального навчання (Ш.О.Амонашвілі, В. В. Давидов, О. В. Запорожець та ін.) і розвивального освітнього середовища (К.Л.Круглій та ін.).

У своєму дослідженні ми використовуємо визначення освітнього середовища як сукупності матеріальних, просторово-предметних і соціально-психологічних компонентів, що характеризують конкретний заклад, які забезпечують одночасно і певні результати

навчання і можливість впливу того, хто навчається на обставини, за яких здійснюється освітній процес [2-4].

Освітнє середовище початкової школи є надзвичайно важливим чинником розвитку шестирічних учнів, тому що саме до нього діти в силу вікових особливостей найбільш чутливі.

Воно допомагає дитині сприйняти освіту як особистісно-значущу цінність, оволодіти способами ефективної взаємодії з іншими людьми, осмислити завдання свого життя; задовольняє основні потреби особистості (фізіологічні, ідеальні, в безпеці, повазі, самоактуалізації тощо). До особливостей сучасного освітнього середовища відносять: цілісність, інтегративність, багатоаспектність, варіативність, конкурентоспроможність [3].

Умовами, необхідними для ефективного функціонування початкової школи як чинника розвитку учнів є: взаємодія дорослих із дітьми на принципах співпраці, співтворчості; прагнення вчителів до постійного самовдосконалення і вдосконалення освітнього середовища; активне включення батьків в освітнє середовище; гнучкість структури шкільного дня, що відповідає індивідуальним потребам та інтересам учнів.

У педагогіці використовують два дуже близьких, але не ідентичних поняття - «освітнє середовище» і «освітній простір». Саме загальне уявлення про простір пов'язано з порядком розташування (взаємним розташуванням) одночасно співіснуючих об'єктів. Отже, коли йдеться про освітній простір, зазвичай мають на увазі набір, певним чином пов'язаних між собою умов, які можуть впливати на освіту людини.

Так, К.Л.Крутій *внутрішнім тлом моделі освітнього простору* визначає використання традиційних підходів і сучасних авторських адаптованих до дошкільного і молодшого шкільного віку інноваційних технологій (Ш.О. Амонашвілі, В.В. Воскобович, П.М. Ерднієв, М. Монтесорі, М.П. Щетинін та ін.), злагоджених на ціннісному, загально психологічному і технологічному рівнях [3, с.14]. Реалізація моделі освітнього простору в закладі освіти веде до особистісного розвитку і зростання як дитини, так і педагога.

Це виражається по відношенню до педагога в такому: ступені задоволеності своєю працею; прийнятті себе та інших; гуманізації всіх видів діяльності, побудованих за принципом діалогу педагога і дитини; прагненні до творчого зростання. *По відношенню до дитини це виражається так:* зниженні або відсутності загальної тривожності; емоційно-позитивному ставленні до інших людей, природи, самої себе; пізнавальної активності; прагненні створювати свій творчий продукт; підвищенні рівня самооцінки особистості дитини [3].

Поняття «освітнє середовище» також відображає взаємозв'язок умов, що забезпечують освіту людини. У цьому випадку мається на увазі не просто присутність людини в освітньому середовищі, але взаємовплив, взаємодія оточення з суб'єктом (в нашому випадку молодшим школярем). Коли йдеться про освітнє середовище, то мається на увазі як вплив умов освіти на дитину, так і вплив дитини на умови, в яких здійснюється освітній процес. Це зворотний вплив по суті задає включення в освітнє середовище значущих для людини знань і використання комфортних, прийнятих учнями технологій навчання. Значення поняття «освітнє середовище» пов'язано з розумінням сутності й мети розвитку особистості за певним зразком, що носить соціально-обумовлений характер. За К.Л.Крутій, під розвивальним освітнім середовищем розуміємо спеціально змодельовані умови, що забезпечують різноманітні варіанти вибору шляху розвитку і дорослішання особистості [3, с.12]. Створення освітнього середовища дозволяє дитині усвідомити власні можливості, виявити ініціативу і всесторонньо реалізувати себе.

Наявний емпіричний досвід дозволяє представити вплив середовища на дитину в такому вигляді: *середовище гальмує розвиток дитини* (несприятливе в емоційному і фізичному планах); *середовище нейтральне у своїй дії на дитину* (не гальмує, але і не стимулює розвиток); *середовище стимулює розвиток дитини* (сприятливе, розвивальне середовище) [1].

Аналізуючи різні підходи до питання освітнього середовища, ми з'ясували, що термін «освітнє середовище» виступає як основне родове (В.Я. Ясвін) для таких понять, як шкільне середовище, сімейне тощо. Визначають також такі середовища, як-от: емоційне, навколишнє, культурне, соціально-культурне, етнічне тощо. Отже, освітнє середовище початкової школи - це середовище конкретного закладу освіти, яке складається із сукупності матеріальних і просторово-предметних чинників; соціально-психологічних й організаційно-педагогічних компонентів; міжособистісних відносин. Усі вони взаємопов'язані, доповнюють, збагачують один одного і впливають на кожного суб'єкта освітнього середовища. Але й люди, організовуючи, створюючи освітнє середовище, у певний спосіб теж впливають на нього.

Отже, освітнє середовище допомагає людині в розкритті сенсу свого буття в світі шляхом розуміння характеру і способів взаємодії з цим світом. Головна мета - призначення освітнього середовища полягає в осмисленні людиною свого місця в світі, в оволодінні способами взаємодії з ним. У прикінцевому рахунку, йдеться про сприйняття дитиною освіти як особистісно-значущої цінності, адже в освітньому процесі відбувається збагачення, розвиток особистості дитини.

Список використаних джерел:

1. Корепанова М.В. Теория и практика становления и развития образа Я дошкольника: Монография. – Волгоград, 2001. – С. 12-89.
2. Крутій К.Л. Педагогічна технологія освітньої роботи в полікультурному середовищі з дітьми старшого дошкільного віку // Дошкільна освіта. – 2007. – № 4. – С.4-20.
3. Крутій К.Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. – Частина перша. Концепції, проектування, технології створення. – Запоріжжя: ТОВ “ЛПС” ЛТД, 2009. – 320 с.
4. Крутій К.Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. – Частина друга. Концепція, програма розвитку та освітні програми ДНЗ. – Запоріжжя: ТОВ “ЛПС” ЛТД, 2010. – 284 с.

СПІЛКУВАННЯ ЗІ ЗНАЧУЩІМ ДОРΟΣЛИМ ЯК ЗАСІБ СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ, ЯКА МАЄ ТРУДНОЩІ В НАВЧАННІ

Ірина Мельничук, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: К.Л.Крутій, доктор педагогічних наук, професор

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

COMMUNICATION WITH A SIGNIFICANT ADULT AS A MEANS OF TOUCH AND COGNITIVE DEVELOPMENT OF A CHILD WHO EXPERIENCES DIFFICULTIES IN TEACHING

Irina Melnychuk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті досліджено теоретичні питання застосування діагностичного інструментарію в роботі з дітьми, які мають труднощі в навчанні. Розкрито роль та методичну цінність спілкування батьків із дитиною під час прогулянок із метою сенсорно-пізнавального розвитку. Визначено зміст рекомендацій, які мають потенційні можливості сенсорно-пізнавального розвитку дитини.

Ключові слова: діти, які мають труднощі в навчанні, сенсорно-пізнавальний розвиток.

Annotation. The article explores the theoretical issues of the use of diagnostic tools in working with children with learning difficulties. The role and methodological value of communication between parents and a child during walks for the purpose of sensory-cognitive development is disclosed. The content of recommendations that have the potential for sensory-cognitive development of the child is determined.

Key words: children who have learning difficulties, sensory-cognitive development.